СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

РІК LI. Ч. 84. Джерзі Ситі, Н. Дж., субота, 1. травня 1943. No. 84. Jersey City, N. J., Saturday, May 1, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

Наказ Президента Майнерам: Продовжати Працю і не Страйкувати

Президент Рузвелт вислав до Джана Л. Луїса, президента Юнайтед Майн Воркерс ультиматум, в якому вимагає від нього видання такого зарядження до страйкуючих майнерів, щоби вони вернули до роботи до 10. години рано в суботу. Інакше, подає президент, він буде змушений вжити повної сили, щоби „як президент і як начальний командант Армії й Фльоти охоронити державні нітереси і запобігти дальшим подіям, що ставалиб перешкодою в успішнім веденню війни". Президент зазначив, що страйки, що вже вибухли в районах мягкого і твердого вугля, є нарушенням „зобовязання не страйкувати". Знову газетярам президент заявив, що це не є тільки страйки проти роботодавців, але „страйки, звернені проти самого уряду Злучених Держав". Ті страйки, казав президент, це визов „звернений проти повновластей уряду в справі ведення війни", як і проти тих урядових інституцій, що їх установлено для „розвязки робітничих спорів в порядку і спокою".

ДО СМЕРТИ П. Н. МІЛЮКОВА.

Дня 31. березня помер в Екс Лє Бен, в Франції, Павло Николаєвич Мілюков у 85 році життя, відомий російський ліберал, історик та політик. Імя його відоме добре й українцям, бо нераз брав в російській Державній Думі в оборону право українськгоо народу на культурний розвиток. Та щодо права українського народу на самостійне державне життя, Мілюков займав негативне становище мабуть до останку свого життя. Підчас його перебування в Ню Йорку ставлено йому підчас публичного викладу на ту тему питання, на які він відповідав загальними неясними фразами, або взагалі не давав відповіди. Мілюков був часто переслідуваний царською владою. Був арештований, сидів у тюрмі, як теж був засланий в Рязань під поліційний нагляд. Мусів і тікати з Росії та перебував, подібно як Драгоманів, в Болгарії, де викладав історію і фільософію історії. По революції з 1905 року був одним з основників Партії Народної Свободи, та одним з провідників у боротьбі з царською владою. Видавана ним ґазета „Реч" мала поважний вплив на загал. Своїми писаннями і виступами в Народній Думі завдав він царатови смертельні удари. По його упадку відгравав важну ролю, між іншим як міністер заграничних справ, аж до приходу до влади большевиків, перед якими остерігав, домагаючись арешту Троцького і Леніна. В 1919 році виїхав з Росії. Перебував головно в Франції, де видавав „Послєдніє Новости". Найкращим його твором є „Очерки по історії русской культури", „Главнія теченія русской історической мислі", „Історія русской революції" та інші.

НІМЕЦЬКА ПРЕСА НА ОКУПОВАНИХ СХІДНИХ ЗЕМЛЯХ.

Литовський Булетен подає (за Остленд з 12-го грудня 1942), що під націстами на східних територіях виходить шість німецьких денників — в Латвії, Естонії, Литві й Білорусі. А в Україні один: „Дайче Украіне-Цайтунг", що виходить в Луцьку. Другий готуються видавати німці в Дніпропетровську. В нендмецькій мові виходять в Остлянд згідно з Дайче Прессе (ч. 20, 1942): 15 естонських, 21 латвійських, 12 литовських, одна польська і шість білоруських. Тільки деякі є щоденниками. На території державного комісаріяту України виходить біля 70 ґазет українською мовою. Найважніші є такі: Нове Українське Слово в Києві, Український Голос в Луцьку, Винницькі Вісти в Винниці, Волинь в Рівнім, Подолянин в Камінці Подільськім і Нова Україна в Харкові. В Симферополі на Кримі виходять дві ґазети: Голос Криму в українській мові, а друга в російській і татарській мові.

До цього треба додати, що поява ріжномовних ґазет на окупованих німцями землях має мале значіння, бо ті ґазети цілком подібні до тих, що їх видавали большевики. Вони містять головно урядові вісти і розпорядки та пропаґанду.

БІДНА ТА „КАРПАТСЬКА РУСЬ"!

„Союз Освобожденія Подяремной Руси" скликає конгрес, щоб „визволяти" карпатороссів і прилучити їх до Советів. Знов „Американский Карпаторусский Конгрес" вже відбув такий „конгрес" і є теж за те саме, але відмовляє „Союзови" права мішатись у такі справи. Одні й другі є москвофілами, та ті останні комунізуючими, звідси і спір.

ДАЛЬШІ ЗАХОДИ ДО ПОЛАГОДИ ПОЛЬСЬКО-СОВЄТСЬКОГО СПОРУ

ЛОНДОН. — Антоні Іден, секретар заграничних справ, відбув довшу конференцію з Іваном М. Майським, совєтським амбасадором. Предметом нарад було певно совєтсько-польське непорозуміння.

Польський амбасадор Тадеуш Ромер виїхав з Москви до Куйбишева, аби полагодити виїзд своєї амбасади з Росії. Він заявив, що всеще надіється на наладнання польсько-совєтського порозуміння.

Совєтський уряд покликав свого амбасадора в Вашинґтоні, Максима Літвінова, до Москви.

У совєтській пресі їде далі кампанія проти польського уряду на вигнанні. У „Червоній Зорі" виступив проти нього відомий український фільмовий директор Олександер Довженко.

ПОМАГАЮТЬ ПОЛЯКАМ У ЛОНДОНІ.

Бюлетен Світового Союзу Поляків Заграницею, що виходить у Лондоні, стверджує, що акція в обороні інтересів Польщі з боку американських репрезентантів польського походження в американськім конгресі, як теж політична акція американських громадян польського походження, дуже помагає польському урядови та польській справі в Лондоні. З тою акцією рахується, наприклад, лондонський „Таймс", звертаючи увагу в однім з своїх артикулів на те, що польські посли та польське громадянство в Америці є проти Росії.

РОСІЯ НЕ ПОСТУПИТЬСЯ ЩОДО ГРАНИЦЬ.

В. Г. Чеймберлин, довголітній кореспондент з Совєтів до бостонського „Ди Крисчіен Саенс Монітор", пишучи про те, як тепер зріс у Совєтах російський націоналізм, каже, що теперішній совєтський провід не уступить від своїх територіяльних домагань, бо він уже не є такий щодо цього „компромісовий" як давні совєтські верховоди, що почували себе більш космополітами. Тепер заважує „російський націоналізм".

ВАНДА ВАСІЛЄВСЬКА — „ПРЕМІЄРОМ".

В польських урядових колах у Лондоні кружляють чутки, що Сталін задумує створити в Совєтах „польський уряд в СССР", що був би в противенстві до „польського уряду в Англії". В склад того уряду малиб входити польські комуністи, а відома комуністка Ванда Васілєвска малаб бути польським премієром. Кажуть далі, що Совєти невдоволені теж тим, що американське громадянство ставиться прихильно до поляків, бо виявляє полякам симпатії з причини вбивства совєтською владою жидівсько-польських соціялістів Ерліха та Альтера.

ЕПИСКОП-ПОМІЧНИК ДЛЯ УКРАЇНЦІВ В КАНАДІ

Апостольська Столиця надала Преосв. Василеви Ладиці, епископови українців-католиків у Канаді, епископа-помічника в особі о. Николая Саварина, монаха ЧСВВ.

ЛИТОВЕЦЬ АРХІЕПИСКОПОМ ВИЛЬНА.

Апостольська Столиця іменувала архіепископом Вильна литовця Рейниса.

АМЕРИКАНЦІ НАСТУПАЮТЬ НА МАТЕР

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Американські війська в Тунісі добули один стратеґічно важний верх і посунулися значно по дорозі на важний комунікаційний узол Матер. Німецькі війська відбиваються завзято з уфортифікованих позицій.

Аліянтські літаки знищили 6 кораблів Оси і підпалили один на водах коло Тунісу й Сицилії. Вони знищили 28 ворожих літаків.

ПОМЕР СЕРБСЬКИЙ ДИПЛЬОМАТ І ПИСЬМЕННИК.

В Ґері, Індіяна, помер перебуваючий там славний сербський патріот, великий поет і письменник, виховник і дипльомат — Йован Дучіч. Між тими, що надіслали кондоленційні телеграми є сербський король та сербські міністри, що перебувають у Лондоні, та різні сербські орґанізації. В прощальній промові піднесено, що Дучіч не належить тільки до Ґери, де помер, і де перебував хвилево, а до цілого сербського народу, до всіх „по християнськи відчуваючих демократій світу". На теперішню війну Дучіч глядів як на найбільшу війну світа, якої вислідом буде або цілковите поневолення людської раси, або цілковита перемога демократичних свобід, що затриюмфують не тільки серед сербів, але серед усього думаючого загалу Обєднаних Держав.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ЗА РІВНУ НАГОДУ ДЛЯ ВСІХ

У робітничім департаменті нюйорського стейту почалися недавно перші публичні переслухання в справі релігійних і расових дискримінацій (упосліджувань). Виринули вони зо жалоб робітників, що деякі підприємства, а за ними бюра посередництва праці, роблять різниці між подаючимися за працю робітниками.

Здавалося би, що саме переслухання з публичного становища не має в собі ще нічого замітного. Одначе, вже само заряджения такого першого розсліду показує на зміну громадянського становища. Як довго такого розсліду не було, громадянство приймало існуючий стан за нормальний.

Властиво всяка публична кампанія повинна почватися від розсліду. Хоче таку кампанію підняти приватна людина або установа, розслід повинна зробити вона. Думає все громадянство почати якусь акцію через свої урядові встанови, то уряд повинен почати урядове слідство.

Тим більше це треба сказати про такі кампанії, що мають покласти край якомусь упередженню, себто людському забобонови. Усякий забобон має своє жерело в темноті. Часто від самого розсліду пропадає упередження. Часто вистарчить підняти камінь, аби від сонішного світла вигинула вся плісень, що під каменем у темноті розпаношилася і дала гарне підложе для розвою всякої мерзоти.

Деклярація Литовської Народної Ради

Литовський Булетен, видаваний англійською мовою в Ню Йорку Литовською Народною Радою (The Lithuanian National Council, 73 West 104th Street, New York, N. Y.), містить в першому числі з 15. квітня 1943 „Деклярацію Литовської Народної Ради". В ній стверджується, що ця Рада зістала сформована Лігою Литовських Горожан у Злучених Державах. Заразом подається до відома таке:

Литовська Народна Рада (Л. Н. Р.) вірить, що перемога аліянтських демократій допоможе гнетеній людскости зажити в мирі й порядку, згідно з Атлянтійським Чартером; Л. Н. Р. висказує глибоку подяку президентови Френклинови Д. Рузвелтови за його охорону інтересів незалежної Литви, як теж заявляє, що її надії щодо будучности є побудовані на перемозі Злучених Держав у цій війні; тільки перемога обєднаних демократій дасть змогу Европі переорганізуватись в такий справедливий і порядочний спосіб, що нарід Литви, замісць бути час від часу мордованим і гнаним з своєї землі, буде міг зажити вільним і незалежним життям; Л. Н. Рада є зорганізована на підставі демократичних принципів, має в своїм членстві особи ріжних напрямків та фахів, є законним речником поневоленого народу Литви, буде вірно цей нарід репрезентувати та висказувати його бажання, як і працювати в тому напрямі, щоби ті бажання та надії здійснились; Л. Н. Р. осуджує усі форми тоталітарних режимів як і расової чи релігійної дискримінації, включно з минулими диктаторськими тенденціями у самій Литві; Л. Н. Рада не може мовчати сприводу трагічного положення литовського народу, спричиненого націстівським режимом, чи загнанням литовців до концентраційних таборів на Сибірі; Л. Н. Рада взиває громадян Литви в цілому вільному світі організуватись, бути у звязку з визнаними дипльоматичними представниками Литви і активно брати участь в змаганнях за відродження Вільної, Незалежної й Демократичної Литви; Л. Н. Рада заявляється за Балтійський Союз і за вільну і незалежну та демократичну Литву з Вильном як столицею, з пристанню Клайпедою (Мемель) і Малою Литвою.

За Вільні й Обєднані Балтійські Держави

Пресове Бюро Латвійського Посольства містить у своїм виданню з 15. квітня 1943 статтю д-ра Алфреда Більманіса, латвійського посла в Вашинґтоні, п. н. „Вільні, обєднані балтійські держави — ключем до мира і безпеки в Північній Европі". Разом з статтею поміщено мапу Европи. В статті д-р Більманіс звертає увагу на „політично грізні точки Північної Европи", що є не менше небезпечні ніж Балкан, чи Середуща Европа. Далі говориться про споріднені народи над Балтиком, себто про естонців, латвійців, литовців і фінів, що дійшли до незалежности через взаїмну поміч, серед боротьби, сліз і крови. Вони були членами Ліґи Націй та інших міжнародніх організацій та змагали до тіснішого обєднання, щоби спільно стати сторожем свободи Балтійського моря та культурно-економічним мостом між Західньою Европою і Східньою. Д-р Більманіс згадує далі про націстичну згоду віддати ті краї Советам, а потім про загарбання їх Німеччиною, що думала, що як балтійські народи спробують совєтської влади, то захочуть бути під націстами. Д-р Більманіс є за незалежність балтійських держав з тим ,щоби та незалежність була ґарантована міжнародним тілом, себто тою міжнародною колєктивною забезпекою, яка малаб заіснувати в повоєнній Европі для забезпечення мира. Бо, каже він, навіть якби заіснувала „Балтійська Юнія", то вона сама не моглаб власними силами забезпечити мир у Північній Европі. А далі каже, що балтійські держави не є „видерті" з тіла Росії, бо вони існували, коли ще Росії не було. Також заявляє, що балтійські народи не згодяться на ніякий плебісцит в справі своєї незалежности. Він є теж за створення Европейської Федерації, що складаласяб з „реґіональних федерацій" сусідуючих з собою малих держав, а Балтійська Федерація булаб тоді одною з них. Він теж думає, що Европа повинна бути переорганізована по війні в такий спосіб, щоби повстали етноґрафічні держави.

БУДЬТЕ ГОТОВІ НА ТОГО РОДУ НЕСПОДІВАНКИ...

Таке заповідає Аліянтам нюйорський „Нови Сьвят", обговорюючи справу зірвання Советами дипльоматичних зносин з польським урядом в Лондоні. Пише таке:

„Польща зробила світови велику прислугу, що виявилася в цілій огиді большевицька перфідія, яка тепер, як в 1939 році, дає знову Обєднаним Державам час на підготовку і моральне зброєння проти мобілізації шантажу і облуди з Москви".

НОВА БОЛЬШЕВИЦЬКА КУМЕДІЯ.

Дня 9. травня має відбутись в Москві „Третий Словянський Зїзд", в якому, як заповідають Совєти, мають взяти участь „представники всіх словянських народів".

ДЕЩО ЗМІНИЛОСЬ, АЛЕ НЕ ВСЬО.

В органі „Соединенія", себто в „Американско-Русскім Вестнику", читаємо в числі з 22. квітня про народи Росії й „38,000,000 украинцїв". Колись було не можливо щось таке прочитати в тій ґазеті. Та добре, що хоч є деякий поступ. Бо може згодом додумаються, що й „карпаторосси" ніякі „русскі", а українці, таки рідні браття своїх сусідів за Карпатами.